

UŽSIENIO ARBITRAŽO SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS LIETUVOJE

2023

- Užsienio arbitražo sprendimai Lietuvos Respublikoje gali būti vykdomi tik po to, kai juos pripažįsta Lietuvos apeliacinis teismas (LApT), kaip valstybės įgaliota institucija pripažinti sprendimą.
- LApT neperžiūri užsienio arbitražo sprendimų iš esmės. Teismas tik patikrina, ar egzistuoja tam tikros sąlygos, galinčios sudaryti pagrindą nepripažinti konkretaus užsienio arbitražo sprendimo.
- Užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo, atsisakymo pripažinti ir leidimo vykdyti sąlygas nustato 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (Niujorko konvencija), kuri Lietuvos atžvilgiu įsigaliojo 1995 m. birželio 12 d., o procedūrą – Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (CPK).

Procesas Lietuvoje

- Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo į LApT turi teisę kreiptis arbitražo bylos šalis¹.
- Tokie prašymai žyminiu mokesčiu neapmokestinami. Jie turi atitikti CPK nustatytus bendruosius procesinių dokumentų rengimo reikalavimus.
- Be to, jeigu pareiškėjas gyvena ne Lietuvoje ir nepaskyrė Lietuvoje gyvenančio atstovo byloje ar įgalioto asmens procesiniams dokumentams gauti, vietoj pareiškėjo adreso Lietuvoje gali būti nurodytas elektroninio pašto adresas, fakso numeris, kitų turimų elektroninių ryšių priemonių adresai, kuriais pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai, taip pat telefono numeriai.
- Prašymas dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo turi būti pateikiamas kartu su prašomo pripažinti ir vykdyti užsienio arbitražo sprendimo ir arbitražinio susitarimo originalu arba tinkamai patvirtintu jų nuorašu. Jeigu arbitražo sprendimas ar arbitražinis susitarimas surašyti ne valstybine kalba, šalis, kuri kreipiasi, turi pateikti tinkamai patvirtintus šių dokumentų vertimus į valstybinę kalbą.
- Prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo nagrinėja LApT trijų teisėjų kolegija. Prašymas įprastai nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka.
- Nutartis dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos. Ne vėliau kaip per 30 dienų nuo priėmimo dienos ši nutartis gali būti skundžiama Lietuvos Aukščiausiam Teismui (LAT), kuris priima nagrinėti tokius skundus, kurie atitinka CPK nustatytus kasaciniam skundai keliamus reikalavimus.
- Jeigu nutartis dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo nėra vykdoma geranoriškai, ji gali būti perduodama antstoliui priverstiniam vykdymui per 5 metus nuo nutarties priėmimo dienos.

¹ Užsienio arbitražo sprendimo vykdymo klausimas gali būti sprendžiamas kartu su tokio sprendimo pripažinimo klausimu.

Pagrindai atsisakyti pripažinti ir vykdyti užsienio arbitražo sprendimą

- Spręsdamas dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo, teismas teisinį vertinimą pradeda nuo prezumpcijos, kad arbitražo sprendimas yra vykdytinas. Ši prezumpcija gali būti paneigta tik Niujorko konvencijoje nustatytais pagrindais².
- LAPT gali atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, jeigu šalis, suinteresuota užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimu, įrodo, kad egzistuoja bent viena iš šių aplinkybių:
 - arbitražinio susitarimo šalys jo sudarymo metu buvo neveiksnios (tam tikroje srityje), arba arbitražinis susitarimas negalioja pagal šalių susitarimu taikomus įstatymus, arba, jei šalys nesusitarė dėl taikomų įstatymų, arbitražinis susitarimas negalioja pagal šalies, kurioje jis priimtas, įstatymus; ir (arba)
 - šaliai, prieš kurią priimtas arbitražo sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą ar apie arbitražo nagrinėjimą, arba dėl kitų priežasčių ši šalis negalėjo pateikti savo paaiškinimų; ir (arba)
 - arbitražo sprendimas buvo priimtas dėl ginčo, kurio nenumato arbitražinis susitarimas ar neapima arbitražinio susitarimo sąlygos, arba tame sprendime yra nuostatų tokiais klausimais, kurių neapima arbitražinis susitarimas; ir (arba)
 - arbitražo teismo sudėtis ar arbitražo procesas neatitiko šalių susitarimo arba, nesant tokio susitarimo, neatitiko tos šalies, kurioje vyko arbitražas, įstatymų; ir (arba)
 - arbitražo sprendimas šalims dar nebuvo galutinis arba jo vykdymą panaikino ar sustabdė tos šalies, kurioje jis buvo priimtas, arba tos šalies, kurios įstatymai taikomi, kompetentinga valdžios institucija³.
- Pagal Lietuvos teismų praktiką, net jei atsakovas įrodo vieną iš minėtų pagrindų, teismas neprivalo nepripažinti užsienio arbitražo sprendimo⁴.
- LAPT šalies prašymu arba savo iniciatyva atsisako pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, jeigu įrodoma bent viena iš šių aplinkybių:
 - ginčo objektas yra nearbitruotinas pagal Lietuvos Respublikos įstatymus; ir (arba)
 - arbitražo sprendimo pripažinimas prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai⁵.
- Niujorko konvencijoje įtvirtinta sąvoka „viešoji tvarka“ turėtų būti suprantama kaip tarptautinė viešoji tvarka. Teismų praktika rodo, kad turėtų būti atsisakoma pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą, jeigu užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms, pripažįstamiems tarptautiniu mastu, taip pat kai arbitražo sprendimas ar arbitražinis susitarimas išgautas prievarta, apgaule ar grasinimu ir kita⁶.

² LAT 2017-06-15 nutartis c. b. Nr. 3K-3-267-611/2017.

³ LAPT 2022-12-20 nutartis c. b. Nr. e2T-91-881/2022.

⁴ LAPT 2010-02-09 nutartis c. b. Nr. 2T-5/2010.

⁵ LAT 2015-10-23 nutartis c. b. Nr. 3K-7-458-701/2015.

⁶ LAT 2019-06-13 nutartis c. b. Nr. e3K-3-182-969/2019.

Laikinosios apsaugos priemonės

- Sprendžiant klausimą dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo, šalies prašymu teismas gali pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurios padėtų užtikrinti būsimą arbitražo sprendimo įvykdymą (pavyzdžiui, kitos šalies turto ar turtinių teisių areštą, draudimą atlikti tam tikrus veiksmus, ir pan.). Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones gali būti pateiktas tiek kartu su prašymu pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą (arba po tokio prašymo pateikimo), tiek ir iki pateikiant prašymą pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą⁷. Laikinosios apsaugos priemonės taip pat gali būti taikomos ir vykdymo stadijoje, t. y., po teismo nutarties dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo priėmimo.
- Laikinosios apsaugos priemonės taikomos šaliai įrodžius, jog: (i) prašymas pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą yra preliminarai (prima facie) pagrįstas; ir (ii) egzistuoja grėsmė, kad netaikius laikinųjų apsaugos priemonių teismo nutarties dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas; ir (iii) prašomos taikyti priemonės yra proporcingos.
- Klausimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teismo gali būti išspręstas neinformuojant kitos šalies (kurios atžvilgiu prašoma jas taikyti). Tačiau teismas turi diskreciją, jei mano, kad tai yra būtina, apie prašymą dėl apsaugos priemonių taikymo informuoti kitą šalį ir suteikti jai teisę pateikti atsiliepimą.
- Teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo įsiteisėja ir yra vykdytina iš karto nuo jos priėmimo dienos.

Bylos stabdymas ir garantijos (užtikrinimo) pateikimas

- Jeigu arbitražo sprendimo kilmės valstybėje yra pateiktas prašymas panaikinti arbitražo sprendimą, LAPT šalies prašymu gali nuspręsti sustabdyti tokio sprendimo pripažinimo ir vykdymo bylos nagrinėjimą. Poreikį stabdyti bylos nagrinėjimą teismas vertina kiekvienoje byloje individualiai, atsižvelgdamas į konkrečias susiklosčiusias aplinkybes, tačiau teismų praktikoje pabrėžiama, kad teismas, be kita ko, vertina arbitražo sprendimo panaikinimo tikimybę ir tai, kiek laiko galimai truks arbitražo sprendimo panaikinimo procesas⁸.
- Sprendžiant klausimą dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo bylos sustabdymo, šalies prašymu teismas gali įpareigoti kitą šalį pateikti reikiamą garantiją (užtikrinimą) (angl. to give suitable security). Teismų praktikoje išaiškinta, kad tokiais atvejais teismas pagal analogiją taiko teisės normas, kurios taikytinos sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civilinėse bylose⁹.

⁷ Pastaruoju atveju prašymas pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą turi būti pateikiamas per teismo nustatytą terminą, ne ilgesnį nei 14 dienų nuo tos dienos, kai buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės.

⁸ LAT 2023-06-08 nutartis c. b. Nr. e3K-3-177-381/2023.

⁹ LAT 2018-09-27 nutartis c. b. Nr. e3K-3-336-611/2018.

Šiame dokumente pateikta informacija yra tik bendro informacinio pobūdžio ir neturėtų būti laikoma teisine konsultacija. Jei turėtumėte papildomų klausimų ar Jums būtų reikalinga detalesnė informacija, **susisieki su mumis**.

Simona Budreikaitė

Asocijuotoji partnerė

simona.budreikaite@ellex.legal

+370 652 70072

Vilija Vaitkutė Pavan

Partnerė

vilija.vaitkute.pavan@ellex.legal

+370 698 82026